

คม·ชด·ลัก

ปีที่ 16 ฉบับที่ 5613 วันศุกร์ที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2560 หน้า 5

แผนแก้สงคราม‘ถ่านหิน&สิ่งแวดล้อม’

ภาพชาวบ้านกับตำรวจลงไม้ลงมือกัน จนได้รับบาดเจ็บไป ฝ่ายละเล็กน้อย แสดงถึงปัญหาโรงไฟฟ้าถ่านหินกระบี่ ว่าเริ่มมีความรุนแรงมากขึ้น และคงไม่จบลงง่าย ๆ แม้รัฐบาลจะสั่งพัก ยก ให้ไปหากรรมการหรือข้อมูลมาเป็นตัวช่วยตัดสินซ้ำอีกครั้ง แล้วครั้งนี้จะมีตัวช่วยใหม่ในการแก้ปัญหาหรือไม่?

“โครงการโรงไฟฟ้าถ่านหิน” เริ่มวางแผนก่อสร้างมาตั้งแต่ปี 2550 เพื่อผลิตไฟฟ้าป้อนภาคใต้ฝั่งอันดามัน มีการลงทุนศึกษา ข้อมูลหลายระลอก ทั้งในพื้นที่ อ.เหนือคลอง จ.กระบี่ กำลังการผลิตประมาณ 800 เมกะวัตต์ กำหนดจ่ายไฟฟ้าในปี 2562 และในพื้นที่ อ.เทพา จ.สงขลา กำลังการผลิต 2,200 เมกะวัตต์ จ่ายไฟฟ้าปี 2564

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ให้ข้อมูลว่า เทคโนโลยีของโรงไฟฟ้ากระบี่ดีที่สุดในปัจจุบัน ระบบเผาไหม้ และหม้อไอน้ำเป็นเทคโนโลยีระดับสูง ใช้เชื้อเพลิงน้อยลง ลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ถึงร้อยละ 21 ถ่านหินที่ใช้มีคุณภาพดี นำเข้าจากอินโดนีเซียหรือออสเตรเลีย นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพด้วย

ที่ผ่านมา เหตุการณ์ไฟฟ้าดับในภาคใต้ที่เกิดขึ้น ทำให้ภาครัฐต้องพิจารณาหาแหล่งผลิตไฟฟ้าให้เพียงพอต่อความต้องการ และมีความมั่นคง โดยมีระบบส่งไฟฟ้าถ่ายทอดพลังงานจากภาคกลางเป็นส่วนเสริม (Backup) เท่านั้น

แต่ฝั่งชาวบ้านผู้มาประท้วงมองว่า ถ่านหินที่โฆษณาชวนเชื่อ ว่าสะอาดนั้น ไม่จริง มีโลหะหนักปะปนมาด้วยจำนวนมาก เช่น สารปรอท แคดเมียม สารหนู และตะกั่ว จะทำให้สุขภาพของชาวบ้านในพื้นที่มีความเสี่ยงเป็นมะเร็งและโรคเรื้อรังต่าง ๆ

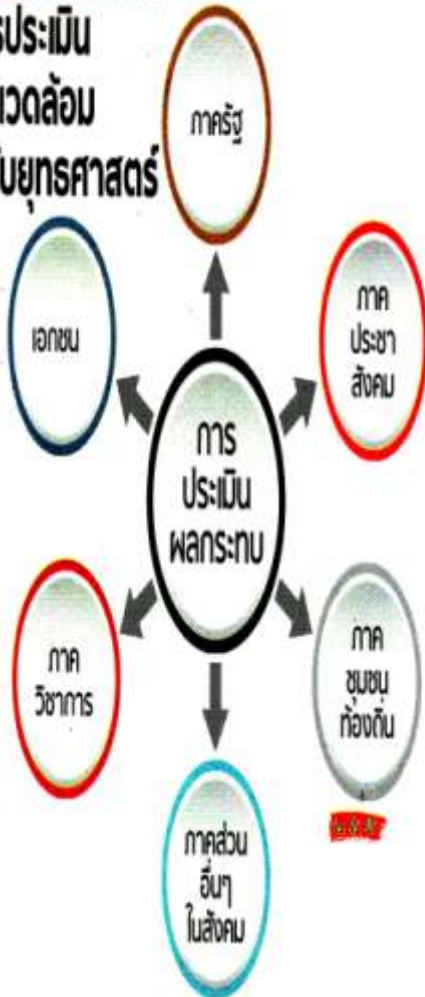
นอกจากนี้การเผาถ่านหินยังทำให้เกิดมลพิษทางอากาศ ทั้งควันที่มองเห็น และสารพิษที่มองไม่เห็น จะกระจายกว้าง เรือขนส่ง ถ่านหินลำใหญ่เข้าออกวันละหลายเที่ยว ทำให้เกิดมลพิษหลายชนิด บ่อเก็บขี้เถ้าถ่านหิน การปล่อยโลหะหนักและสิ่งสกปรกลงสู่ผืนดิน แหล่งน้ำและท้องทะเล

ที่สำคัญสุด สัตว์น้ำทะเลจะกินไม่ได้ เพราะจะปนเปื้อนโลหะหนักและสารพิษมากมาย ที่ตรวจวัดได้ยาก การทำประมงพื้นบ้าน จะล่มสลายเพราะไม่มีสัตว์ทะเลให้จับ ยิ่งไปกว่านั้นทั่วโลกเน้นการใช้พลังงานสะอาด เช่น พลังงานแสงอาทิตย์และลมที่ไม่ก่อให้เกิดมลพิษทางสิ่งแวดล้อม แล้วทำไมประเทศไทยต้องสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน และมาสร้างในพื้นที่ท่องเที่ยวที่เป็นจุดขายสำคัญทำรายได้หลักเข้าประเทศไทย

ทั้ง 2 ฝ่ายต่างพยายามยืนยันข้อมูลคัดค้านยึดเยื้อเกือบ 5 ปี จนกระทั่งวันที่ 17 กุมภาพันธ์ ที่ผ่านมา พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา ประกาศให้ก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหินเทคโนโลยีสะอาดที่ จ.กระบี่ ทำให้ชาวบ้าน “เครือข่ายปกป้องอันดามันจากถ่านหิน” จำนวนหลายร้อยคนทยอยเข้ามาชุมนุมที่หน้าทำเนียบรัฐบาล จนเกิดความรุนแรงขึ้นกับตำรวจและทหาร มีการจับตัวแกนนำบางคนไปคุมขังไว้ชั่วคราว

SEA: Strategic Environment Assessment

การประเมิน
สิ่งแวดล้อม
ระดับยุทธศาสตร์

‘เอสไอเอ’

พันธมิตรกลุ่มเอ็นจีโอและนักวิชาการ เริ่มเคลื่อนไหวคัดค้านสร้างกระแสน้ำส่งคมออนไลน์ แนวร่วมทั้งในโลกออนไลน์และพื้นที่หน้าทำเนียบเริ่มมากขึ้นเรื่อยๆ สื่อมวลชนเสนอข่าวอย่างต่อเนื่อง จนทำให้เกิดคำเตือนจากหลายฝ่ายไปถึง คสช.ว่า “อย่าเปลี่ยนมิตรให้เป็นศัตรู” หรือ “อย่าเปลี่ยนการต่อต้านโรงไฟฟ้าให้เป็นการต่อต้าน คสช.”

แม้แต่ “อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ” หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ยังแสดงความเห็นว่าเป็นการตัดสินใจที่ผิดพลาด และไม่สอดคล้องกับทิศทางของพลังงานในอนาคตที่มีทางเลือกที่ดีกว่า

ในที่สุดวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พล.อ.ประยุทธ์สั่งให้หยุดโครงการชั่วคราวและแจ้ง กฟผ.ให้ยกเลิก “อีไอเอ” และ “อีเอชไอเอ” และให้ทำใหม่ทั้งหมด

กลายเป็นคำถามว่า อีไอเอ และ อีเอชไอเอ เมื่อยกเลิกแล้วทำใหม่ จะแก้ปัญหาข้อขัดแย้งได้จริงหรือไม่ ?

“อีไอเอ” (EIA : Environmental Impact Assessment) หมายถึง “ผลการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม” เกิดขึ้นตามรัฐธรรมนูญ 2540 กำหนดให้โครงการขนาดใหญ่ ต้องศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมก่อน เช่น เหมืองแร่ โรงไฟฟ้า สนามบิน คอนโดที่อยู่อาศัย โรงงานอุตสาหกรรม โครงการด้านแหล่งน้ำและเกษตรกรรม ฯลฯ เน้นการเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนร่วมโดยเฉพาะชาวบ้านที่อยู่รอบโครงการ และการทำรายงานสรุปผลประเมินด้านต่างๆ

ขอบเขตการศึกษา

อีไอเอ-อีเอชไอเอ (EIA-EHIA)

ที่มา : สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

PMU (EIA) 2011

ต่อมาเมื่อรัฐธรรมนูญ 2550 ได้เพิ่มเติมส่วนของ “อีเอชไอเอ” (EHIA : Environment and Health Impact Assessment) หรือ “ผลการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ” เพื่อเน้นการศึกษามิติทางสุขภาพของชุมชนให้เพิ่มมากขึ้น

ล่าสุดเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2560 ตัวแทนชาวบ้านและนักวิชาการได้จัดเวทีการเสวนาหัวข้อ “ยกเครื่องระบบ EHIA-เดินหน้า SEA : เริ่มต้นจากโรงไฟฟ้ากระบี่” ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดย “ศุภกิจ นันทะวรการ” กรรมการองค์การอิสระสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ มูลนิธินโยบายสุขภาพะ อธิบายว่า การขัดแย้งที่เกิดขึ้นกรณีโรงไฟฟ้าถ่านหินนั้น แสดงให้เห็นว่าการจัดทำ อีไอเอ และ อีเอชไอเอ อาจไม่เพียงพอ ควรมีทางเลือกใหม่ในการแก้ปัญหา นั่นคือ “เอสอีเอ” หรือ “การประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์”

(Strategic Environmental Assessment: SEA) หมายถึง กระบวนการวิเคราะห์เชิงระบบ เพื่อประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้น โดยเริ่มจากการตัดสินใจว่า “จะทำโครงการหรือไม่” ต้องประเมินผลแง่บวกและแง่ลบที่อาจเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ เน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในขั้นตอนต่างๆ เพื่อนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจของผู้ทำโครงการ โดยผู้มีส่วนร่วมคือ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคชุมชนท้องถิ่น ภาควิชาการ และภาคส่วนอื่นๆ ของสังคม

“ดร.ไชยณรงค์ เศรษฐเชื้อ” คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ม.มหาสารคาม แสดงความเห็นว่าการทำอีไอเอที่ผ่านมาไม่ประสบความสำเร็จเพราะส่วนใหญ่ทำตามที่เจ้าของโครงการต้องการ ไม่ได้ทำเพื่อประเมินสิ่งแวดล้อมหรือด้านสุขภาพอย่างแท้จริง วิธีที่ถูกต้องการเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย ให้กรรมการมาจากการคัดเลือกของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แบบที่เคยใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธีประชามติ พ.ศ. 2539 แต่ตอนนี้กลายเป็นหน่วยงานรัฐคัดเลือกกรรมการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็น พ.ศ.2548

5 เหตุผล โรงไฟฟ้าถ่านหินภาคใต้

- เป็นโรงไฟฟ้าหลัก
เสริมความมั่นคงการไฟฟ้าภาคใต้
และช่วยให้อิโอดี
- กระจายความเสี่ยง
เชิงพลังงานในระบบ
- เป็นความมั่นคง
ระบบไฟฟ้าในภูมิภาค
- ลดความเสี่ยง
ในระบบส่งระยะทางไกล
- เทคโนโลยีทันสมัย
ควบคุมการปล่อยมลพิษอย่างใกล้ชิด
ต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม

“ต้องกลับไปใช้ของปี 2539 เพราะถ้ากรรมการไม่ได้เป็นตัวแทนที่ทุกฝ่ายยอมรับปัญหาที่ไม่จบ จัดเวทีก็ครั้งก็ไม่สำเร็จ และข้อมูลควรทำให้รอบด้านมากขึ้น เช่น ที่กระบี่ นักวิทยาศาสตร์ไม่ได้ให้ความสำคัญกับประเด็นประวัติศาสตร์ของชุมชนที่สืบทอดมา 200 ปี หรือความหลากหลายทางชีวภาพ ระบบนิเวศวิทยา ชาวบ้านพบว่าท้องทะเลแถบนั้นมีปลาลา 199 ชนิด ปู 28 ชนิด กุ้ง 22 ชนิด หอย 87 ชนิด แต่ในรายงานอีไอเอไม่ได้เขียนถึงเลย” ดร.ไชยณรงค์ กล่าว

ขณะที่ “สมบูรณ์ คำแหง” ตัวแทนชาวบ้านจากเครือข่ายประชาชนติดตามแผนพลังงานปกป้องสุขภาพ เล่าว่า อีไอเอหรืออีเอไอเอเหมือนเครื่องมือปล้นทรัพยากร มีธงว่าโครงการต้องเกิด ต้องสร้าง เพื่อความชอบธรรมให้คนสร้าง มีการจัดสรรงบประมาณค่าทำหลายสิบล้านบาท จากนั้นไปควรถบพทพว่าประเทศไทยต้องมีเครื่องมือวัดแบบใหม่ อยากให้เริ่มจากทำเอสอีเอ เพื่อดูยุทธศาสตร์ภาคใต้ว่าการใช้พลังงานต้องไปทางไหนถึงเหมาะสม พร้อมกล่าวสรุปว่า

“ถ้าไม่อย่างนั้น จัดเวทีเมื่อไรก็ทะเลาะกัน ตีกัน ต่างฝ่ายต่างมีข้อมูลของตัวเอง ผลประโยชน์ของคนทำรายงานคืออะไร เช่น โครงการทำเรื่อน้ำลึกปากบารา ที่สุด รัฐบาลให้งบ 115 ล้านบาท ไปศึกษาอีเอไอเอ แต่กรมเจ้าท่าไปว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษาที่มีกลุ่มนักวิชาการจัดตั้งขึ้นมาเพื่อรองรับงานนี้โดยเฉพาะ ข้อมูลถูกบิดเบือนวิธีแก้ต้องหาบริษัทที่ทำตัวเป็นกลางเป็นอิสระที่สุด หน่วยงานรัฐที่ไปจ้างบริษัทที่ปรึกษาคงไม่ใช่นักวิชาการที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้อง เพื่อให้เป็นกลางและให้สังคมมีทางเลือก ไม่นั่นมันสุดท้ายก็ทะเลาะกันทุกเวที”

ด้าน รศ.ดร.อดิศร์ อิศรางกูร ณ อยุธยา กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ วิเคราะห์ว่า กรณีโรงไฟฟ้าที่กระบี่ รัฐบาลสั่งทำอีไอเอและอีเอไอเอใหม่อีกครั้ง แต่ประเด็นคือลำพังอีไอเอมาถึงทางตันแล้วสำหรับสังคมไทย เพราะมีความสับสนซับซ้อนมากกว่าในอดีต ควรมีการทำเอสอีเอ หรือประเมินผลเชิงยุทธศาสตร์ ตั้งแต่ต้นนโยบายจนถึงโครงการ

“เช่น โรงไฟฟ้ากระบี่ออกแบบโครงการไว้แล้วว่าขนาดนั้นทำในพื้นที่กระบี่เท่านั้น สังคมไทยก็สงสัยไม่เชื่อใจ เราควรกลับไปดูตั้งแต่ต้นว่า ความต้องการพลังงานบ้านเราเป็นอย่างไร โอกาสใช้โรงไฟฟ้าขนาดเล็ก หรือพลังงานทดแทนมาช่วยเสริมได้หรือไม่ จำเป็นต้องสร้างที่กระบี่หรือไม่ เพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ การใช้เอสอีเอคือการเปิดโอกาสพูดคุยระดับนโยบาย และพูดคุยระหว่างหน่วยงาน เช่น ท้องเที่ยว สิ่งแวดล้อม พลังงาน สาธารณสุข เศรษฐกิจ ต้องมาคิดตัวแบบจำลองเรื่องพลังงาน ว่าแต่ละแบบมีผลดีผลเสียต่างกันอย่างไร และจะลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นได้อย่างไร” ดร.อดิศร์เสนอทางออก

สรุป “อีไอเอ” คือการประเมินผลเสียด้านสิ่งแวดล้อม “อีเอไอเอ” คือประเมินเจาะลึกผลกระทบด้านสุขภาพ และตอนนี้มีเครื่องมือใหม่คือ “เอสอีเอ” เพื่อประเมินด้านนโยบายหรือยุทธศาสตร์ว่าโครงการนี้ควรทำหรือไม่

หมายความว่า ทำนายกษา ต้องสั่งทำ “เอสอีเอ” ก่อนอันดับแรก เพราะถ้าผลสรุปว่าสออดคไม่ควรทำ ก็แสดงว่าโรงไฟฟ้าถ่านหิน กระบี่ ไม่จำเป็นต้องทำอีไอเอกับอีเอไอเอ เพราะถือว่าไม่ผ่านยุทธศาสตร์ด้านนโยบายพลังงาน ไม่ควรสร้างแต่แรก

หรือถ้าสออดผ่าน “เอสอีเอ” ก็ต้องว่าจ้างบริษัททำอีไอเอที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย ไม่ใช่จาก กฟผ.เลือกฝ่ายเดียว...

● ทีมข่าวรายงานพิเศษ ●